

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain voimassaolo päättyy vuoden 1999 lopussa. Kunnat on jaettu elinkustannusten perusteella kahteen kalleusluokkaan. Tätä luokitusta käyttäen on porrastettu osa yksityisen sektorin, kuntien ja valtion maksamista palkoista sekä eräät sosiaaliset tulonsiirrot. Esityksessä ehdotetaan nykyistä järjestelmää

jatkettavaksi neljällä vuodella vuoden 2003 loppuun. Tarkoituksena on, että kuntien kalleusluokitus vuosiksi 2000 – 2003 vahvistetaan samaksi kuin nykyinen luokitus.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen ja niin, että kalleusluokitus sen nojalla voitaisiin vahvistaa ennen 1 päivää tammi-kuuta 2000.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Kuntien yleistä kalleusluokitusta käytetään yksityisen sektorin, kuntien ja valtion maksamien palkkojen, kansaneläkkeiden sekä eräiden muiden tulonsiirtojen porrastamisessa. Palkoissa kalleusluokituksen käyttö on sopimuksenvaraista, sosiaaliturvaetuksissa kuntien yleisen kalleusluokituksen käyttö on määritelty asianomaisissa erityislaeissa.

Kuntien yleisestä kalleusluokituksista annettiin ensimmäinen laki vuonna 1966 (14/1966). Sen nojalla kalleusluokitus vahvistettiin vuosiksi 1968 – 1973. Voimassa oleva laki kuntien yleisestä kalleusluokituksista (955/1973 on annettu 29 päivänä joulukuuta 1973 ja se koski aluksi vuosia 1974 ja 1975. Lain voimassaoloa on jatkettu useaan kertaan, viimeksi 1 päivänä joulukuuta 1995. Laki on voimassa vuoden 1999 loppuun. Tarkoituksena oli jatkettaessa nykyistä kuntien yleisen kalleusluokituksen voimassaoloa vuoden 1999 loppuun, että tätä ennen valmistellaan sellaiset lainsäädäntö- ja muut toimenpiteet, jotka mahdollistavat kalleusluokitusjärjestelmästä luopumisen vuoden 2000 alusta lukien.

Lain mukaan kunnat jaetaan tutkimuksella

todettujen elinkustannuserojen perusteella kahteen kalleusluokkaan. Tutkimuksella todetuista elinkustannuseroista riippumatta kalleusluokitus voidaan painavista syistä vahvistaa myös siten, että kunnalle aiemmin vahvistettua kalleusluokkaa ei muuteta ja että kalleusluokituksen riittävä alueellinen yhtenäisyys otetaan huomioon. Kalleusluokituksen vahvistaa valtioneuvosto. Voimassa olevan valtioneuvoston 13 päivänä joulukuuta 1995 antaman päätöksen (1422/1995) mukaan ensimmäiseen eli kalliimpaan kalleusluokkaan kuuluu nykytilanteen mukaan 62 kuntaa ja toiseen kalleusluokkaan 390 kuntaa.

Palkkojen ja tulonsiirtojen porrastaminen kaavamaisesti määriteltyjen kalleusluokkien mukaan soveltuu huonosti nyky-yhteiskunnan toimintamuotoihin. Tarve käyttää kuntien yleistä kalleusluokitusta tulonsiirtojen porrastamisessa on myös vähentynyt asumis- ja toimeentulotukien sekä yksilöllisen tarveharkinnan mukaan määräytyvien tukien lisääntymisen myötä.

Kuntien kalleusluokitus on ajan myötä lisäksi vinoutunut, eivätkä kunnat ole nykyisessä luokituksessa elinkustannusten suhteen oikein ryhmiteltyinä. Palkat ja sosiaaliset

tulonsiirrot eivät muutoinkaan kohtaannu todellisten kalleuserojen mukaan. Asuinkunta ja työssäkäyntikunta poikkeavat usein toisistaan, ostomatkat suuntautuvat myös asuinkunnan ulkopuolelle, kuntien rajojen sisällä on merkittäviä eroja esimerkiksi asumiskustannuksissa.

Kalleusluokituksesta luopumisen ongelma kulminoituisi kansaneläkkeisiin, joissa täyden kalleusluokan välillä yksinäisen henkilön kohdalla vuonna 1999 on runsas 100 markkaa kuukaudessa. Kansaneläkkeitä tarkistetaan elinkustannusindeksin perusteella. Neljännes kansaneläkkeensaajista eli 166 000 henkeä asuu ensimmäisen kalleusluokan kunnissa. Kansaneläkkeiden yhtenäistäminen nostamalla kaikki ensimmäisen kalleusluokan mukaisiksi maksaisi valtiolle nykytasossa rusaat 0,6 miljardia markkaa, yhtenäistäminen toisen kalleusluokan tasolle tai näiden kahden väliin puolestaan alentaisi reaalisesti ensimmäisen kalleusluokan kansaneläkkeitä. Muiden sosiaaliturvaetuuksien (toimeentulotuen perusosat, ylimääräiset rintamalisät, lesken eläkkeet, sotilasvammakorvauksen täydennyskorot ja huoltoeläkkeet, sotilasavustukset) kohdalla vastaava ongelma on markkamääräisesti pienempi. Palkkauksissa mahdolliset muutokset olisivat sopimuksenvaraisia, eivätkä suoranaisesti riippuisi kalleusluokitusjärjestelmän jatkumisesta tai siitä luopumisesta.

Kalleusluokituksesta luopumisen kustannusvaikutuksen takia sosiaaliturvaetuuksien nostamiseen 1 kalleusluokan tasolle ei toistaiseksi ole valtiontaloudellisia edellytyksiä. Kalleusluokituksesta aiheutuva ongelma myös pienenee ajan myötä ja kalleusluokituksesta aiheutuvien etuuksien tasoeroja voidaan tarkastella sosiaaliturvan muiden uudistusten yhteydessä.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, että nykyisen lain voimassaoloa jatketaan neljällä vuodella vuosiksi 2000 – 2003 ja että lakia sovelletaan kuntien kalleusluokitukseen vastaavaksi ajaksi. Tarkoituksena on, että kuntien kalleusluokitus vahvistetaan samaksi kuin nykyinen luokitus.

2. Asian valmistelu

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä (VM/ 3/99) selvitti vuodenvaihteessa 1998-1999 keinoja, joilla kalleusluokitusjärjestelmästä voitaisiin luopua. Työryhmä totesi, että järjestelmästä luopuminen ei ole periaatteellisesti mahdollista ilman valtiontaloudellisia kustannusvaikutuksia. Työryhmä katsoi, että kalleusluokituksesta luopuminen voitaisiin parhaiten toteuttaa pitkäähkön siirtymäajan puitteissa siten, että se kytkettäisiin laajempaan sosiaalipoliittiseen uudistustyöhön, jolloin muutoksista aiheutuvat kustannukset ja hyödyt tasapainoittaisivat toisiaan. Jos näin ei voida menetellä, työryhmän käsityksen mukaan järjestelmää tulisi jatkaa 4 vuotta kerrallaan, kunnes sitä ei enää sovelleta sosiaaliturvaetuuksia koskevassa lainsäädännössä.

Työryhmässä olivat valtiovarainministeriön edustuksen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön ja Suomen Kuntaliiton edustajat. Työryhmän työhön osallistuivat pysyvinä asiantuntijoina edustajat valtion työmarkkinalaitoksesta, Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta, Kirkon sopimusvaltuuskunnasta, TT:stä, Akavasta, STTK:sta, Palvelutyönantajista ja SAK:sta.

Esitys on valmisteltu virkamiestyönä valtiovarainministeriössä.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla lailla ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia nykytilanteeseen verrattuna.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen. Kun kalleusluokitus tulisi vahvistaa ennen 1 päivää tammikuuta 2000, olisi voimaantulon tapahduttava vuoden 1999 puolella.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuntien yleisestä kalleusluokituksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (955/1973) 6 §,
sellaisena kuin se on laissa 1341/1995, seuraavasti:

6 §
Tämä laki on voimassa vuoden 2003 loppuun, ja sitä sovelletaan kalleusluokitukseen vuosiksi 2000 – 2003.

Tämä laki tulee voimaan
kuuta 1999. päivänä

Helsingissä 18 päivänä kesäkuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Suvi-Anne Siimes*

Laki

kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuntien yleisestä kalleusluokituksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (955/1973) 6 §, sellaisena kuin se on laissa 1341/95, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Tämä laki on voimassa vuoden 1999 loppuun, ja sitä sovelletaan kalleusluokitukseen vuosiksi 1996-1999.

Tämä laki on voimassa vuoden 2003 loppuun, ja sitä sovelletaan kalleusluokitukseen vuosiksi 2000-2003.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.
